

פרט, אֲחֵיִים קָא קָמִיף לִיה – הסתמך על כלל נוסף האמור בפסוק
 בתיבת 'חיים', וּבְלָל וּפְרַט וּבְלָל קָאֵמֵר לִיה – ורבה את הכל במידת
 כלל ופרט וכלל, שאנו אומרים בה לרבות רק מעין הפרט. להלן
 ממשיך רבא לבאר את הברייתא, אך הגמרא מפסיקה באמצע
 דבריו, ומקשה: וְהָא לֹא דָמִי בְּלָלָא בְּתֵרָא לְלָלָא קָאֵמֵר – הן הכלל
 האחרון ('חיים') כולל רק בעלי חיים, ואינו דומה לכלל הראשון
 ('גנבה') הכולל כל דבר. וכאשר הכללים אינם דומים, אינם
 נידונים למה לי – מדוע כפלה כל התורה. על פי תירוצו זה שבאר
 ברייתא זו סובר כשיטת תנא דבי רבי ישימאאל הוא, דְּבִי הָאִי גִּוְוָנָא
 – אף כאשר הכללים אינם דומים דְּרִישׁ בְּלָלִי וּפְרַטִי – הוא דורש
 אותם בכלל ופרט וכלל.
 רבא ממשיך ומבאר את התירוצו: וְהָיִי קָא קָשְׁיָא לִיה – כך הקשה
 התנא (דבי חזקיה) בסוף דבריו כשאמר 'ויאמר גנבה שור ושה
 וחמור (וחיים) והכל בכלל', אִם הִמְצָא תִּמְצָא' שנאמר בתחילת
 הפסוק לְמָה לִי – מדוע כפלה כל התורה. על פי תירוצו זה שבאר
 רבא את כל הברייתא: וכך מקשה הברייתא, יֹאמֵר שׁוֹר וְגִנְיָה
 וְחֵיִים, דְּהֵיִינוּ 'גִּנְיָה' וְכָלל, 'שׁוֹר' וּפְרַט ('חיים') וְכָלל, וְהָבֵל בְּכָלֵל
 – ונרבה בכלל ופרט וכלל כל דבר שהוא מעין הפרט, ומדוע
 נאמרו שאר הפרטים. משיבה הברייתא, אִילוּ הִיָּה נֹאמֵר בֵּן, הֵיָּתִי
 אֹמֵר מָה הִפְרַט מְפֻרָּשׁ דְּבִי תִּקְרֵב לְגַבִּי מִזֶּבֶחַ, אָף כֵּן תִּקְרֵב לְגַבִּי
 מִזֶּבֶחַ. ומבארת הברייתא, מָה יֵשׁ לְהִבְיָא שְׁלֹא נֹאמֵר בִּפְסוּק, שֶׁהָ
 אִם כֵּן בְּשִׁהּוּא אֹמֵר שֶׁהָ, הֵרִי שֶׁהָ אֹמֵר כְּבֹר, הָא מָה אֲנִי מְקַיֵּם –
 כיצד אני דורש את הכלל ופרט וכלל האמור בתיבת 'גִּנְיָה', הוּי
 אומר לְרִבּוּת כֵּל דְּבִי וּפְרַט אִינוּ קָרֵב לְגַבִּי הַמְּזֻבָּח. ושוב מקשה
 הברייתא, 'יֹאמֵר גִּנְיָה וְשׁוֹר וְשֶׁהָ וְחֵיִים' וְהָבֵל בְּכָלֵל – ומתוספת
 תיבת 'שה' נרבה שאר דברים בכלל ופרט וכלל, ומדוע נאמר
 'חמור'. משיבה הברייתא, אִילוּ הִיָּה נֹאמֵר בֵּן, הֵיָּתִי אֹמֵר מָה
 הִפְרַט הִמְפֻּרָּשׁ הוּא דְּבִי תִּקְרֵב לְגַבִּי מִזֶּבֶחַ, אָף כֵּן דְּבִי תִּקְרֵב לְגַבִּי
 בְּכָבֹדָה, לְפִיכָר נֹאמֵר 'חמור' לרבות כל דבר. ומבארת הברייתא,
 מָה יֵשׁ לְהִבְיָא שְׁלֹא נֹאמֵר בִּפְסוּק, הוּי אומר חמור. אִם כֵּן
 [בְּשִׁהּוּא אֹמֵר חמור] הֵרִי חמור אֹמֵר כְּבֹר, הָא מָה אֲנִי מְקַיֵּם את
 הכלל ופרט האמור בתיבת 'גִּנְיָה', הוּי אומר לְרִבּוּת כֵּל דְּבִי
 וּפְרַט אִינוּ קָדוֹשׁ בְּכָבֹדָה. ושוב מקשה הברייתא, יֹאמֵר גִּנְיָה
 וְשׁוֹר וְשֶׁהָ וְחמור וְחֵיִים' וְהָבֵל בְּכָלֵל – ומתוספת תיבת 'חמור' נרבה
 בכלל ופרט וכלל דבר שאינו קדוש בכבוד, ומדוע נאמר
 בתחילת הפסוק 'אם המצא תמצא'. מתרצת הברייתא, אִילוּ הִיָּה
 נֹאמֵר בֵּן, הֵיָּתִי אֹמֵר מָה הִפְרַט הִמְפֻּרָּשׁ הוּא בְּעֵלִי חֵיִים, אָף כֵּן
 בְּעֵלִי חֵיִים. לְפִיכָר נֹאמֵר 'אם המצא תמצא', ללמדנו שהכלל ופרט
 וכלל נדרש מ'המצא תמצא' ולא מ'גִּנְיָה וְחֵיִים' וּכְפִי שֶׁתִּבָּרַךְ
 הגמרא להלן, וממילא התרבו אף דברים שאינם בעלי חיים. אלא
 שהברייתא מקשה על התירוצו, מָה יֵשׁ לְהִבְיָא – לרבות מהכלל
 ופרט וכלל שלא נאמר בפסוק, הוּי אומר שֶׁהָ בְּעֵלִי חֵיִים. אִם כֵּן,
 בְּשִׁהּוּא אֹמֵר 'חיים' הֵרִי חיים אֹמֵר – כבר נכללו כל בעלי חיים,
 ועל כרחק לומר הָא מָה אֲנִי מְקַיֵּם – מדוע נאמר הכלל ופרט וכלל
 האמור בתיבת 'גִּנְיָה', כְּדִי לְרִבּוּת כֵּל דְּבִי, וְאִם כֵּן יִקְשֶׁה שׁוֹב 'אם
 הִמְצָא תִּמְצָא' לְמָה לִי, הִרִי מְהַכְלֵל וּפְרַט וְכָלל אִינוּ מְבִינִים כְּבֹר כֵּל
 דְּבִי.

אם כן בְּשִׁהּוּא אֹמֵר 'שה' – לאחר שנאמר שה הֵרִי שֶׁהָ אֹמֵר כְּבֹר,
 ולא בא הכלל לרבות אותו, הָא – על כרחק מָה אֲנִי מְקַיֵּם – מה
 יש לי לדרוש מהכלל האמור בתיבת 'גִּנְיָה', לְרִבּוּת כֵּל דְּבִי לְחִיּוֹב
 כָּל בִּגְבֹּב, ואפילו אינו קרב לגבי מזבח.
 ממשיכה הברייתא ומקשה, יֹאמֵר בִּפְסוּק 'שׁוֹר וְגִנְיָה' וְהָבֵל
 בְּכָלֵל – ואנו נרבה כל דבר מכלל ופרט וכלל, מדוע נאמר גם
 'חמור'. משיבה הברייתא, אִילוּ כֵּן כְּתִיבָה הַתּוֹרָה, הֵיָּתִי אֹמֵר, מָה
 – כשם שהפְּרַט הִמְפֻּרָּשׁ בִּפְסוּק הוּא דְּבִי תִּקְרֵב לְגַבִּי מִזֶּבֶחַ – כשם
 במינו דין קדושת כבוד, אָף כֵּן שְׁאֵתָה מְרִבָּה מְהַכְלֵל אִינוּ אֵלָּא
 דְּבִי תִּקְרֵב לְגַבִּי מִזֶּבֶחַ, ואין לרבות אלא חמור שהוא קדוש בבכורה.
 לְפִיכָר נֹאמֵר 'חמור', לרבות כל דבר. שהרי מָה יֵשׁ לְהִבְיָא –
 לרבות מהכלל אִילוּ לֹא נֹאמֵר 'חמור', הוּי אומר חמור, אִם כֵּן
 בְּשִׁהּוּא אֹמֵר 'חמור' – לאחר שנאמר חמור הֵרִי חמור אֹמֵר כְּבֹר,
 הָא מָה אֲנִי מְקַיֵּם את הכלל האמור בתיבת 'גִּנְיָה', לְרִבּוּת כֵּל דְּבִי
 ואפילו אינו קדוש בבכורה.
 ממשיכה הברייתא ומקשה, יֹאמֵר 'שׁוֹר וְחמור וְגִנְיָה' וְהָבֵל
 בְּכָלֵל, ומדוע נאמר בפסוק גם 'חיים'. משיבה הברייתא, אִילוּ כֵּן
 הִיָּה נֹאמֵר, הֵיָּתִי אֹמֵר, מָה הִפְרַט הִמְפֻּרָּשׁ בִּפְסוּק הוּא מְפֻרָּשׁ
 חֵיִים, אָף כֵּן שְׁאֵתָה מְרִבָּה אִינוּ אֵלָּא בְּעֵלִי חֵיִים. לְפִיכָר כְּתִיבָה
 הַתּוֹרָה 'חיים', לרבות כל דבר. שכן מָה יֵשׁ לְהִבְיָא מְהַכְלֵל אִילוּ
 לֹא נֹאמֵר 'חיים', הוּי אומר שֶׁהָ בְּעֵלִי חֵיִים שְׁאֵינִם מְפֻרָּשִׁים
 בִּפְסוּק, אִם כֵּן בְּשִׁהּוּא אֹמֵר 'חיים' – לאחר שנאמר 'חיים' הֵרִי כל
 [בְּעֵלִי] חֵיִים אֹמֵר כְּבֹר, הָא מָה אֲנִי מְקַיֵּם את הכלל 'גִּנְיָה', לְרִבּוּת
 כֵּל דְּבִי ואפילו אינו מבעלי חיים.
 הגמרא מבארת את דברי תנא דבי חזקיה: אֹמֵר מָה – בברייתא
 לעיל, יֹאמֵר שׁוֹר וְגִנְיָה. הגמרא תמהה, מִי כְּתִיב שׁוֹר וְגִנְיָה –
 האם נאמר בפסוק 'שור' תחילה ואחריו 'גנבה' הִרִי גִנְיָה וְשׁוֹר
 הוּא דְּכִתְיִב – תחילה נאמר 'גנבה' ורק אחריו 'שור'. וְכִי תִּמְצָא –
 שְׁמָא תִּרְצֶה לומר, אִילוּ נֹאמֵר קָאֵמֵר – שאלו נאמר שור וגנבה
 היינו למדים הכל [כדין פרט וכלל], ולפיכך קשה מדוע אכן לא
 נאמר כך. דוחה הגמרא, אִילוּ הִיָּה נֹאמֵר שׁוֹר וְגִנְיָה וְכִי מְצִית
 אִמְרָתָה מָה הִפְרַט מְפֻרָּשׁ – וכי היית יכול לומר שאין לרבות אלא
 דבר שהוא מעין הפרט המפורש בפסוק וּכְפִי שֶׁתִּרְצֶה הַבְּרִייתָא,
 הִלָּא הָוָה 'שור' פְּרָט וְגִנְיָה' כָּלֵל, ובכל מקום שנאמר פְּרָט וּבְלָל
 אנו אומרים שְׁנַעֲשֶׂה הַכָּל מוֹסִיף עַל הִפְרַט וְאִתְּרַבּוּ לְהוּ כֵּל מִלִּי
 – ומתרבה כל דבר ואפילו אינו מעין הפרט האמור. הגמרא
 מביאה אפשרות נוספת לתרוץ, אִלָּא בְּדִבְרֵינִי קָאֵמֵר – כוונת
 הברייתא כפי שאכן נאמר בפסוק, דְּהֵיִינוּ גִנְיָה וְשׁוֹר, אֵלָּא שְׁלֹא
 דייקה בלשונו. דוחה הגמרא: מִי מְצִית אִמְרָתָה הָבֵל בְּכָלֵל – וכי
 בדרך זו יכול אתה לומר שהכלל מרבה כל דבר [וכקושיית
 הברייתא], או לומר מָה הִפְרַט מְפֻרָּשׁ וכו' ולרבות כל דבר שהוא
 כעין הפרט וּכְתִירוּץ הַבְּרִייתָא. הִלָּא הָוָה לִיה 'גִּנְיָה' כָּלֵל וְשׁוֹר'
 פְּרָט, ובכל מקום שנאמר כָּלֵל וּפְרָט אנו אומרים שְׁאִין בְּכָלֵל אִלָּא
 מָה שְׁנֹאמֵר בְּפִרְט בִּלְבַד, ואף כאן נדרוש שׁוֹר שנאמר בפסוק וְאִין
 – חייב עליו כֵּל, אבל מִיָּדִי אֲחֵרִינָא – דבר אחר לא.
 רבא מבאר את דרשת הברייתא באופן אחר: אֹמֵר רָבָא, הַתִּנָּא
 שאמר שאפשר לרבות הכל מ'גנבה' שהוא כלל ומ'שור' שהוא

המשך מעמוד קצב

וכיון שבעניני קדושה נצטוינו להוסיף ולהעלות בקדש יהי רצון שיתוסף בהאמור כהנה וכהנה,
 והרי זכות הרבים מסייעתם.

בברכת הצלחה בעבודתם הקדושה, ויהי רצון שיעשו בזה מתוך מנוחה שמחה וטוב לבב

ויבש"ט

מקשה הגמרא: אי הָיָה, שהכלל הראשון הוא 'גניבה' והכלל
האחרון הוא 'חיים', שפיר קשיא ליה – היטב הוקשה לתנא, ומדוע
אכן נאמר בפסוק 'אם המצא תמצא', משיבה הגמרא: מִשּׁוּם דְּאִתָּה
לִיה פִּירְקָא – יש דחייה ללימוד זה, שכן לרבות כל דבר שאמור
התנא מְהִירָא קְמִינִי לִיה – מהיכן הוא דורש זאת, הוי אמור מְהִירָא
מִתְרָא – מהכלל האחרון, 'חיים'. וקשה, הלא בְּלֵאָה גּוֹפִיָה – הכלל
עצמו, 'חיים' פְּתִיחַ בֵּית מִשְׁמַע בְּעֵלֵי חַיִּים בִּלְבָד, ואם כן בְּלֵאָה וּפְרִיט
וּבְלֵאָה מִתְרָא בִּפְסוּק מֵאֵי קָא מְהִירָא לִיה – מה הועיל, שכן אי לְאִתּוּי
– אם כדי לרבות כל דבר, הָא חַיִּים בְּתִיב, ומשמע בְּעֵלֵי חַיִּים אֵין –
כן, מִיָּד אֲחֵרִינָא לֹא. מִשּׁוּם הָכָא אִיצְטְרִיךְ – לפיכך הוצרכה התורה
לכתוב 'אם המצא תמצא', ללמד שהכלל ופרט וכלל נדרש משם
ולכן התרבו אף שאר דברים.
מאחר והכלל ופרט וכלל נדרש מֵאֵם המצא תמצא, אֲמַר –
התקשו בני הישיבה, וְהָא שְׁנֵי בְּלִלוֹת דְּמִצְאֵי אֲחֵרֵי נִינְהוּ – שני
הכללים 'המצא תמצא' נאמרו בסמיכות זה לזה והפרט ושר
חמור ושהו לא נאמר ביניהם, כיצד אם כן ניתן לדרשם בכלל
ופרט וכלל. אֲמַר רַבִּינָא, גם באופן זה נדרש הפסוק בכלל ופרט
וכלל, וּבְדִאֲמַרִי בְּמִצְרָא – כפי שאמרו בארץ ישראל, בְּלֵאָה מְקוֹם
שִׁאֲתָהּ מוֹצֵא שְׁנֵי בְּלִלוֹת – הכללים הסמוכים זה לזה והפרט נאמר
אחר כך, הַפֶּל את הַפֶּרֶט ודרשהו כאילו הוא נאמר בִּינֵיהֶם, וְדוֹנֵם
וְדוֹרֵשׁ את הפסוק בְּכָלֵל וּפְרִיט.
הגמרא מבארת כיצד נדרש הפסוק 'אם המצא תמצא' בכלל ופרט
וכלל: שְׁדִי – הִטְלָה את תיבת 'שור' בֵּין 'הַמִּצָּא' שהוא הכלל
הראשון ל'תַּמְצָא' שהוא הכלל האחרון, ודרוש כלל ופרט וכלל.
מבִּרְרַת הגמרא, לְאִתּוּי מֵאֵי – מה יש לרבות מהכלל ופרט וכלל,
אֵי לְאִתּוּי – אם לרבות שאר בְּעֵלֵי חַיִּים, הֵי מִ'חַיִּים' נִפְקָא –
מתיבת 'חיים' אנו למדים כבר לרבות אותם. אֵלֵא לְאִתּוּי דְּבִר
שְׁאֵין בְּעֵלֵי חַיִּים, וְדִרְוֹשׁ הֵי – וכך תדרוש לרבות מעין הפרט, מֵה
הַפֶּרֶט הַמְּפֹרֵשׁ וְדִהִינוּ שוֹר, הוא דְּבִר הַמְּפֹרֵשׁ לְגוֹפּוֹ מוֹמֵן, אָף בְּלֵאָה
דְּבִר הַמְּפֹרֵשׁ לְגוֹפּוֹ מוֹמֵן חַיִּיבִים עֲלֵיו כֹּפֵל. מוֹסִיפָה הַגְּמָרָא, וְהוּ –
הפסוק נדרש בכלל ופרט וכלל נוסף, שכן שְׁדִי – הִטְלָה אף את תיבת
'הַמּוֹד' בֵּין 'הַמִּצָּא' ל'תַּמְצָא', ודרוש כלל ופרט וכלל. לְאִתּוּי מֵאֵי –
מה בא לרבות כלל ופרט וכלל זה, אֵי לְאִתּוּי דְּבִר שְׁאֵין בְּעֵלֵי חַיִּים,
הֵי מִ'שׁוֹר' נִפְקָא – מהכלל ופרט וכלל הנדרש בתיבת 'שור' כבר
התרבו אלו. אֵלֵא לְאִתּוּי דְּבִר מְסוּיִם – לרבות שחיוב כפל נוהג
בכל דבר שיש סימן היכר בופו, אבל לא בדבר שאינו מסוים.
אולם הגמרא מקשה על ביאור זה בבִּרְייתָא, אֵי הֵי – אם אכן
נדרש הפסוק בכלל ופרט וכלל, שְׁדִי לְמָה לִי – מדוע נאמר 'שור'.
הגמרא מבארת את דרשת הבִּרְייתָא באופן אחר: אֵלֵא רִיבָה וּמִינֵהּ
וְרִיבָה הוּא – מאחר ונאמרו הכללים בסמיכות והפרטים אחריהם
נדרש הפסוק במידת ריבה ומיעוט וריבה, בְּרִתָּא דְּבִי רַבִּי יִשְׁמַעֲלֵא
– כפי שדרש התנא מבית מדרשו של רבי ישמעאל פסוק אחר
האמור מעין פסוק זה. בְּרִתָּא דְּבִי רַבִּי יִשְׁמַעֲלֵא, בענין סימני טהרה
בדגים נאמרו בתורה התיבות 'בָּמִים' 'בָּמִים' שְׁנֵי פְעֻמִּים בסמיכות,
שנאמר (ויקרא יט) 'אֵת זֶה תֹאכְלוּ מִכָּל אֲשֶׁר בָּמִים לֹא אֲשֶׁר לוֹ
סָנַיִר וְקִשְׁקִשָׁת בָּמִים בָּמִים וּבְנִחָלִים אֹתָם תֹּאכְלוּ', ותיבת 'בָּמִים'
היא 'כלל' מאחר ונכללו בה כל מימות שבעולם ונחלים, שיחין
ומעורות, ונמצא ששני כללים 'בָּמִים' 'בָּמִים' נאמרו בסמיכות
ואילו הפרטים 'בָּמִים וּבְנִחָלִים' נאמרו אחריהם, לפיכך אֵין פסוק
זֶה נדרש במידת כָּלֵל וּפְרִיט וכלל, אֵלֵא במידת רִיבָה וּמִינֵהּ וְרִיבָה
שבה אנו אומרים רִיבָה כָּלֵל – התרבו כל מימות שבעולם להצריך
סימני טהרה בדגים הגדלים בהם.
הגמרא מסיימת את התירוץ ומבארת לפי זה את הפסוק: מֵאֵי רַבִּי
– מה התרבה בפסוק, רַבִּי בְּלֵאָה – התרבה כל דבר. מבִּרְרַת
הגמרא, אֵי הֵי – מאחר והתרבה כל דבר, בְּלֵאָה מִ'פְּרִיט' לְמָה לִי –
מדוע נאמרו כל הפרטים הללו. משיבה הגמרא, הָד – אחד
מהפרטים נאמר לְמַעוֹשׁ קֶרֶקֶשׁ שֵׁאִין הִגַּב חַיִּיב עֲלֵיהָ כֹּפֵל, וְהָד
לְמַעוֹשׁ עֲבָדִים – אם גנב עבדים הוא פטור מכפל, וְהָד לְמַעוֹשׁ

שְׁמִירָת – אם גנב שטרות פטור מכפל. ומה שהוסיפה התורה
תיבות 'גְּנִיבָה' ו'חַיִּים', הוא לְבִדְרָב – לדרשה שדרש מהם רב (לקמן
סד). דְּאֲמַר רַב, ממה שנאמר 'חיים' לגבי גניבה אנו למדים אֲחֵרִי
לְקִרְן בְּעֵין שְׁנֵינָם – השלם את הקרן שתהא כשעת הגניבה. דְּהִינוּ,
אם הוכחשה או הוחלה הבהמה לאחר הגנבה, חַיִּיב לשלם את
הקרן כפי שוויה בשעת הגנבה.
מסוגית הגמרא עד כאן עולה, שהפסוק 'אם לא ימצא הגנב' אמור
בטוען טענת גנב. ואילו בפסוק 'אם ימצא הגנב' נחלקו הבִּרְייתָא
(לעיל סג). האם אמור בגנב עצמו ודורש 'ה'גנב' למעט טענת
אבד, וחַיִּיב ארבעה וחמשה בטוען טענת גנב נלמד מהיקש לגנב,
או שהוא נאמר כדי למעט טוען טענת אבד ודורש 'ה'גנב' לרבות
תשלומי ארבעה וחמשה, וגנב עצמו אמור בפסוק 'אם המצא
תמצא' כאשר התבאר בתנא דבי חזקיה. הגמרא ממשיכה לברר
כיצד נדרשים הפסוקים לפי שתי הבִּרְייתָא לעיל: וְלִמָּן דְּאֲמַר הָד
– פסוק אחד נאמר בְּגִנְבָא ו'אם ימצא הגנב' וְהָד – ופסוק אחד נאמר
בְּטוֹעֵן טַעְנַת גִּנְבָא ו'אם לא ימצא הגנב', וְגִנְבָא עֲצָמוֹ שְׁחִיב כֹּפֵל
נִפְקָא לִיה – הוא לומד מֵאֵם 'אם ימצא הגנב' יִשְׁלַם שְׁנֵינָם (שמות כב ו),
אם כן הָאֵי – הפסוק (שם ג) 'אם המצא תמצא' בְּרִיד הַגְּנִיבָה וְגו' שְׁנֵינָם
יִשְׁלַם, מֵאֵי דְרִישׁ בֵּית – מה הוא דורש ממנו, הן כבר למדנו לדבריו
חיוב כפל בגנב עצמו. משיבה הגמרא, מְהִירָא לִיה – פסוק זה נצרך
לו לְבִדְרָבָא בְּרֵאֵיחֵלֵא. דְּאֲמַר רַבָּא בְּרֵאֵיחֵלֵא, מֵאֵי טַעְנַת דְּרַב
דְּאֲמַר (לקמן עד): הַמּוֹדָה מַעֲצָמוֹ בְּחִיב קִנְסֵה הַמּוֹטֵל עֲלֵיו, וּכְגוֹן
שהוא שגנב והתחייב לשלם כפל, וְאֲחֵר כָּךְ בָּא עֲדִים לְחִיבֵי עַל
כך, פְּטוֹר מִלְּשֵׁלִם, מִשּׁוּם דְּבִתִּיב 'אם המצא תמצא', ומכפילות
הלשון יש לדרוש שרק 'אם המצא' הדבר מתחילה בְּעָדִים – על ידי
עדים, 'תמצא' חיוב הכפל (שהוא קִנְסֵה בְּרִינִים – על ידי הדיינים,
שיחייבוהו לשלם, פְּרָט לְפִרְשֵׁי אֵת עֲצָמוֹ – המודה בעצמו בחיוב
הקנס, שאף על פי שבאו עדים אחר כך, אינו משלם כפל.
מבִּרְרַת הגמרא, וְלִמָּן דְּאֲמַר תְּרִינְיָהוּ בְּטוֹעֵן טַעְנַת גִּנְבָא – למי
שסובר ששני הפסוקים נאמרו בשומר הטוען טענת גנב, ולדבריו
דְּהָאֵי 'אם המצא תמצא' מִפִּיכָא לִיה – הוא לומד חיוב כפל לְגִנְבָא
עֲצָמוֹ, אם כן מְרִשֵׁעַ עֲצָמוֹ – המודה מעצמו בקנס מְנִלְוֵי שְׁפִטוֹר
מכפל. משיבה הגמרא, התנא הזה לומד זאת מֵאֲשֶׁר יִרְשִׁיעוּן אֱלֹהִים
יִשְׁלַם שְׁנֵינָם לְרַעְהָ (שם ח) האמור בשומר חנם, שמשמע שאינו
חַיִּיב כֹּפֵל אלא כאשר הורשע על ידי דיינים וְדִהִינוּ עַל פִּי הַעֲדִידִים,
וְלֹא מְרִשֵׁעַ אֵת עֲצָמוֹ לִפְנֵי שְׁבֹא הָעֲדִידִים שְׁפִטוֹר מִכְּפֵל.
ממשיכה הגמרא ומבִּרְרַת: וְלִמָּן דְּאֲמַר הָד בְּגִנְבָא וְהָד בְּטוֹעֵן טַעְנַת
גִּנְבָא, אֲחֵרִיתָא לִיה – שחור לומד מ'המצא תמצא' לְמַרְשֵׁעַ אֵת עֲצָמוֹ
לפטור מקנס, הָאֵי אֲשֶׁר יִרְשִׁיעוּן וְגו' מֵאֵי דְרִישׁ בֵּית. משיבה
הגמרא, אֲמַר לָהּ, הִהוּא מְהִירָא לִיה – פסוק זה נצרך לדעתו כדי
ללמד לְמוֹדָה בְּקִנְסֵה ולא באו עדים אחר כך דְּפִטוֹר. ומכיון שפסוק
זה מלמד לפטור באופן שלא באו עדים לאחר שהודה, נותר לו
הפסוק 'אם המצא תמצא' ללמד שאפילו באו עדים אחר כך הוא
פטור. וְלִמָּן דְּאֲמַר תְּרִינְיָהוּ בְּטוֹעֵן טַעְנַת גִּנְבָא, ודרש מֵאֵם הַמִּצָּא
תמצא' לחייב גנב בכפל, ואם כן לא נותר אלא הפסוק 'אֲשֶׁר
יִרְשִׁיעוּן' לפטור מודה בקנס, קִסְבֵּר שהמּוֹדָה בְּקִנְסֵה וְאֲחֵר כָּךְ בָּא
עֲדִים חַיִּיב, ולא פטרה התורה את המודה בקנס אלא באופן שלא
באו עדים לאחר שהודה.
מקשה הגמרא: וְלִמָּן דְּאֲמַר הָד בְּגִנְבָא וְהָד בְּטוֹעֵן טַעְנַת גִּנְבָא, דְּנִפְקָא
לִיה חיוב כפל בְּגִנְבָא מִתְּתִים – מהפסוק 'אם ימצא הגנב', בְּשִׁלְמָא –
מובן מדוע נאמר 'אם המצא תמצא', לְבִדְרָבָא בְּרֵאֵיחֵלֵא שִׁלְמָא
מכאן פטור במודה בקנס, אֲבָל כָּל הֵי פְרָטִי האמורים שם, מִשּׁוּר
עד חמור עד שֶׁהָ חַיִּים לְמָה לִי – מדוע נאמרו. מתרצת הגמרא:
פרטים אלו נאמרו בְּרִתָּא דְּבִי רַבִּי יִשְׁמַעֲלֵא. בְּרִתָּא דְּבִי רַבִּי
יִשְׁמַעֲלֵא, בְּלֵאָה שִׁלְמָא בְּרִתָּא דְּבִי רַבִּי יִשְׁמַעֲלֵא, לֹא נִשְׁנִית שׁוּב, לֹא נִשְׁנִית אֵלֵא
לְבִדְרָב אֶחָד שְׁנֵינָם דְּבִי, ומשום אותו דבר נשנית כל הפרשה עם
פרטיה. אף כאן, נשנתה הפרשה כדי ללמד שהמודה בקנס פטור,
ומשום כך נכפלו גם כל הפרטים.

המשך ביאור למסכת בבא קמא ליום רביעי עמוד ב

1 שואלת הגמרא: וְאִמָּא גַּנָּב עֲצָמוּ בְּשִׁבּוּעָה – ואומר, שגם גנב לא
2 יתחייב כפל אלא אם כן נשבע תחילה לשקר. משיבה הגמרא: לֹא
3 סִלְקָא דְעֵתְךָ – לא עולה על דעתך כך, דְּתַנִּינָא, רַבִּי יַעֲקֹב אֹמֵר,
4 'שְׁנִים יִשְׁלָם' האמור בגנב, אפילו שְׁלֹא בְּשִׁבּוּעָה – שלא נשבע
5 תחילה, הוא חייב לשלם. מבררת הברייתא, אִתָּהּ אֹמֵר שְׁלֹא
6 בְּשִׁבּוּעָה, אוֹ אֵינוֹ – שמא אינו חייב אֲלֵא בְּשִׁבּוּעָה. משיבה הברייתא,
7 אִמְרֵתָּ לֹא כֹךְ הִיא – מוכרח אתה לומר שאין לפרש כן. הגמרא
8 מבררת את כוונת הברייתא, מַאי לֹא כֹךְ הִיא. אָמַר אַבְיִי, אם גנב
9 אינו חייב כפל אלא בשבועה, לֹא לְכַתּוּב רַחֲמָנָא 'שְׁנִים יִשְׁלָם' בְּגַנָּב,
10 וְלִיתִי – ונלמד אותו בְּקָל וְחוּמָר מְטוּעֵן מַעֲנֵת גַּנָּב. וְכֵּה שׁוֹעֵן מַעֲנֵת

11 גַּנָּב, דְּכֵהֲתִירָא אֲתָא לְיָדֶיהָ – שהחפץ הופקד אצלו ובא לידו
12 בהיתר, אָמַר קָרָא לְיִשְׁלָם תְּרִי – חייבתו התורה לשלם כפל אם
13 ימצא שהוא גנבו. גַּנָּב עֲצָמוּ, דְּכֵהֲתִירָא אֲתָא לְיָדֶיהָ – שגנב את
14 החפץ מבית הבעלים ובא לידו באיסור, וכי לֹא כָּל שָׂכֵן שהוא חייב
15 לשלם כפל. אֲלֵא 'שְׁנִים יִשְׁלָם' דְּכַתְּבַת רַחֲמָנָא בְּגַנָּב עֲצָמוּ לְמָה לִּי,
16 על כרחך כדי ללמדך דְּאִפִּילוּ שְׁלֹא בְּשִׁבּוּעָה חייב הגנב כפל.
17 הגמרא מקשה על הלימודים שנאמרו לעיל מהפסוק 'אִם הִמָּצָא
18 תִּמְצָא בְּיָדוֹ הַגֵּנְבָה: וְהָאִי 'אִם הִמָּצָא' לְהָכִי הוּא דְּאֲתָא – וכי לכך
19 הוא נאמר, הָאִי מִיָּפְעִי לִיהָ לְכַדְתִּנָּא – הרי הוא נצרך למה ששנינו
20 בברייתא, אם היה נאמר בפסוק 'יָדוֹ' בלבד, 'אִם בִּידוֹ הַגֵּנְבָה',